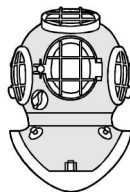

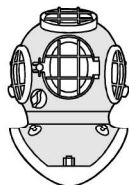
DYKKEHISTORISK TIDSSKRIFT

Nr. 30 - 11. årgang 2007

DYKKEHISTORISK TIDSSKRIFT

ISSN: 1397-6753

Udgives af:

DYKKEHISTORISK
SELSKAB

Redaktør:

Sven Erik Jørgensen
Kirsebærvej 5
8471 Sabro

Artikler, anmeldelser etc. som ønskes optaget i tidsskriftet sendes til ovennævnte adresse.

Skrevet materiale bedes så vidt muligt afleveret på diskette og illustrationer som papirkopier eller digitale.

INDHOLD

Nyt fra selskabet	3
Særlig pris til Selskabet og Fregatten Jylland	4
10 års jubilæum	10
En kamp på Havets Bund	16
Paa Havets Bund	17
Vandring under Havet	20
Henry Fleuss	21
Historisk dykning i Kattegatcentret	27
Historisk dykning i Ebeltoft	30
Generalforsamling 2007	32
Boganmeldelse	36
Donationer	39
Nye medlemmer	39
Dykkehistorisk Selskab	bagside

Forsidebillede:
The Nautiek Trophy.

LaserTryk™ dk

Nyt fra selskabet

Paul Erik Christensen

Selskabets bestyrelse, har med en enkelt undtagelse siddet i 10 år, og vi har i bestyrelsen i nogen tid talt om, at vi skulle i gang med en fornyelseskur. Vi finder ikke at den siddende bestyrelse er for gammel, men fornyelsen – eller måske rettere et løbende generationsskifte er nødvendig, for at vi på sigt kan sikre selskabets stadige udvikling sig og dermed sikre selskabets eksistens.

Bestyrelsens forslag til supplerung af bestyrelsen med en redaktør blev vedtaget på generalforsamlingen, og da selskabets næstformand havde valgt at trække sig, blev der plads til nyvalg på generalforsamlingen. Til næstformandsposten siger vi velkommen til Finn Jensen fra Ålborg. Der blev også valgt ny kasserer og vi siger velkommen til Ole Nielsen fra Bøjen ved Mørke. Den tidligere sekretær S.E. Jørgensen er nu valgt som redaktør af bladet, og vores tidligere kasserer Finn Linnemann har overtaget sekretærposten. Vi har således fået sat gang i den fornyelseskur, som bestyrelsen fortsat vil arbejde med.

Vi vil gerne takke den tidligere næstformand Mads Gulløv for den fine indsats han har ydet i sine 10 år som næstformand. Mads har altid været med ved arrangementer, ligesom Mads har været arrangør af dykningerne ved BALTIC SAILS i Helsingør, hvor vi altid har deltaget. **TAK FOR INDSATSEN MAD.**

De nye vedtægter, der gjorde udvidelsen af bestyrelsen mulig, er vedlagt dette tidsskrift.

Bestyrelsen arbejder på at etablere et årligt træf med vore nordiske søsterselskaber. Vi har tænkt at vi hvert år i september på skift skulle besøge hinanden. Mere om dette senere.

Den dykkehistoriske udstilling ved Fregatten Jylland er blev udbygget og der arbejdes pt. på supplerung af planchetekestere bl.a. med engelsk og tysk tekst.

I 2007 er det 100 år siden at Peter Hansen-Hæsing producerede den første to bolts hjelm. S. E Jørgensen har skrevet en flot artikel om dette. Læs den i vore jubilæums tidsskrift side 10.

Selskabet økonomi og aktiviteterne er i fin form og medlemstallet ligger i øjeblikket på 240, og dette er vi meget tilfredse med.

Vores medlem Freddy Breitenstein har været i arkiverne og fundet 3 interessante artikler fra Stevn Avis der handler om dykkere og dykning i slutningen af 1800-tallet. Vi bringer her alle 3 artikler i direkte ”oversættelser” fra de krøllede gotiske bogstaver. Artiklerne giver et godt billede af hvordan samtiden må have opfattet dykkeren og hans arbejde på havets bund. Vi er meget glade for disse vigtige bidrag til den danske dyknings historie, og vi vil opfordre vores medlemmer eller andre læsere til at bidrage med artikler eller oplæg til artikler, hvis I er kommet over noget spændende, som har dykkehistorisk interesse.

Bestyrelsen ønsker alle en god sommer. – og husk vi modtager meget gerne beretninger fra feriens dykkehistoriske oplevelser, som f.eks. billeder og beskrivelser fra de dykkehistoriske udstillinger der i stigende tal dukker op rundt omkring, bl.a. som følge af den fokus de forskellige nationale dykkehistoriske selskaber sætter på denne spændende del af historien.

Særlig pris til Dykkehistorisk Selskab og Fregatten Jylland

Finn Linnemann

Forhåbentlig har mange af medlemmerne haft lejlighed til at se den særlige udstilling om dykning ved Fregatten Jylland. Denne udstilling om dykningens historie og udvikling er nemlig af Historical Diving Society i England blevet vurderet til at være så unik, at Dykkehistorisk Selskab af dommerkomiteen er blevet tildelt Nautiek trofæet for, som det hedder: ”På bedst mulig måde at have fremmet kendskabet til dykningens historie over for almenheden.”

Nautiek trofæet er blevet indstiftet i 1997 af hollænderen Jan de Groot, ejer af firmaet Nautiek, som i øvrigt er annoncør i Dykkehistorisk Tidsskrift. Trofæet blev første gang tildelt i 1998 og består af en hollandsk Siebe Gorman marinehjelme i 1:10 på toppen af en 15 cm høj og 10 cm bred pyramidestub af mørk marmor. På den ene side NAUTIEKs logo i messing og på den anden en messingplade med inskriptionen: ”AWARDED BY THE HISTORICAL DIVING SOCIETY FOR THE PROMOTION OF DIVING HISTORY.”

Nautiek trofæet haves af vinderen i et år og følgende har modtaget det:

1998	Musée du Scaphandre et les Inventions Rouquayrol Denayrouze, Espalion, Frankrig.	2001	The Whitstable Museum & Gallery, Whitstable, Kent, England.
1999	Museo Nazionale della Attiva Subacquee, Ravenna, Italien.	2002	Invensys plc, successors to Siebe Gorman Ltd, for donation their Siebe Gorman Museum in its entirety to the Science Museum, London, England.
2000	The Naval Undersea Museum, Washington, USA.	2003	Ikke tildelt.
		2004	Svensk Dykkerhistorisk Förening.
		2005	The Royal Navy Submarine Museum, Gosport, for the diving areas of their display and for providing space for the Museum of Diving.
		2006	Dykkehistorisk Selskab.

Selskabet fik 1 august besked om tildeelingen. Den skulle finde sted 21. oktober i forbindelse med Historical Diving Society's årlig middag og jeg blev så den heldige, som skulle af sted.

Jeg rejste med fly fra Kastrop ved middagstid den 21. oktober og bortset fra de sædvanlige ventetider ved sikkerhedskontrollen forløb alt som det skulle, og jeg landede i Heathrow lufthavn, hvorfra jeg tog undergrundbanen til Canary Wharf, skiftede til Dockland Light Rail og ankom til Greenwich kl. 1600. Der var kun et par hundrede meter til hotellet fra stationen. Jeg fik mit værelse og endelig kunne jeg få lidt røg. Over en kop kaffe fra det særlige arrangement, som er velkendt på engelske hotelværelser, reflekterede jeg over den forestående begivenhed og børstede min medbragte smoking,

som der nu var blevet lejlighed til at lufte.

Middagen skulle finde sted om bord på en hjuldampner, Elisabethan, og pludselig kom jeg i tanke om, at jeg ikke viste, hvornår middagen skulle finde sted. Jeg forhørte mig i receptionen, men ingen vidste noget. Da jeg kendte Greenwich fra tidligere, besluttede jeg at gå ned til Greenwich Pier, hvorfra sejladsen skulle finde sted. Jeg fandt dog ikke ud af noget, men da jeg kom hjem til hotellet løb jeg ind i nogle medlemmer fra Historical Diving Society og de kunne fortælle mig, at tidspunktet var kl. 1915 med afgang i bus fra hotellet kl. 1900.

Da jeg kom ned i hotellets lobby fem minutter før tid, var der stuvende fuldt af herrer i smoking og damer i aftenskrud. Jeg fik øje på sekretæren Mike Fardell, fik hilst på ham og han præsenterede mig for andre heriblandt viceformanden Reg Vallintine. Senere fik jeg også hilst på formanden John Bevan. Ventetiden indtil bussen kom forløb med "small talk", hvor jeg fik at vide, at der var nordmænd og svenskere til stede. Jeg så dog ingen af dem, for vi blev gennet i bussen og kørt ned til Greenwich Pier.

Hjuldampneren Elisabethan var indrettet som restauration. Den var udstyret med et skovlhjul på hækken, men det var kun til pynt. Skibet var ikke et dampskib længere. Det blev fremdrevet med et bevægeligt skruesystem, men skovlhjulet så da pittoresk ud.

Da vi var kommet om bord, blev vi gelejdet op i en salon på øverste dæk, hvor vi kunne købe drikkevarer i baren. Her mødte jeg Ray Sutcliffe, som skulle sidde ved, hvad han kaldte: "The Scandinavian Table." Ved baren blev den kendte engelske køkultur ekserceret, og mens jeg stod der, blev jeg klar over, at man også skulle købe, hvad man ville drikke til

maden, men da Ray allerede havde talt med nordmændene, fandt vi ud af en fordeling med hensyn til hvid- og rødvin. Mens vi var i den øvre salon, fik jeg hilst på Vidar Fondevik, formand for Norsk Dykkehistorisk Forening og Bjørn Kahrs, som er sekretær samt hans kone Chris. Kort før vi skulle nedenunder for at spise, lagde Elisabethan fra kaj og vi påbegyndte sejladsen, som skulle gå nedad Themsens til The Barrier og herfra igen op mod strømmen gennem London Bridge, forbi HMS Belfast, rundt igen og tilbage til Greenwich.

Vi kom ned i spisesalonen, fandt bord

10, "The Scandinavian Table" og her fik jeg hilst på Lars Gustafsson fra Svensk Dykkerhistorisk Förening.

Som alle engelske middagsarrangementer i officiel sammenhæng, er der særlige procedurer, man skal følge, men da slagets gang styres af en toastmaster, er der ikke noget at være nervøs for. Da vi alle var bænket, slog toastmasteren i bordet og middagen blev indledt med bordbøn fremsagt af en præst, som i øvrigt også var medlem af Historical Diving Society. Herefter gik vi i gang med spisingen. Forretten bestod af røget Gressingham andebrystsalat med hindbær vinaigrette. Dertil fik vi champagne, doneret af vor svenske broder. Hovedretten var grydestegt lammeskank serveret på en mos af kartofler og pastinak med hvidløgs- og rosmarinsky. Til dessert fik vi glaseret æbletærte med Devonshire Clotted Cream, hvilket betyder, at fløden har været underkastet en særlig behandling, som gør den tyk og klumpet.

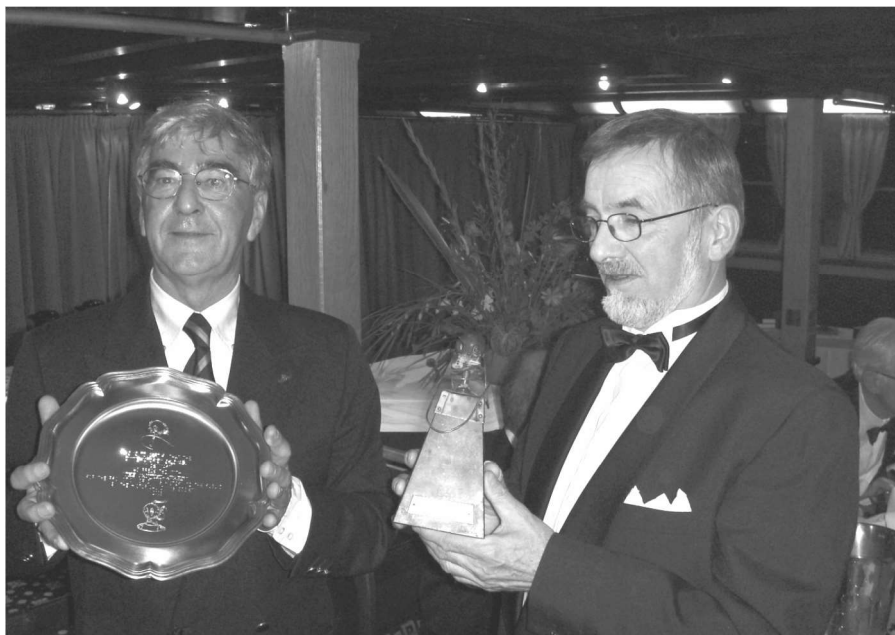
Vi drak rød- og hvidvin til hovedretten og desserten. Konversationen ved vores bord var munter, ikke mindst fordi Ray Sutcliffe med sin store viden om den skandinaviske historie kunne bidrage til denne munterhed med et utal af anekdoter.

Der blev udbragt en række skåler under middagen. Først og fremmest blev den traditionelle skål for "The Queen" udbragt af den engelske generallæge, Surgeon Vice Admiral Sir John Rawlins, og dernæst en skål for gæsterne udbragt af John Bevan. Efter desserten blev der i øvrigt solgt lodder af et par nydelige damer til et lotteri med flere gode gevinster, men lykken stod mig ikke bi, så jeg måtte trøste mig med at have støttet et godt formål.

Da kaffen var blevet serveret, var det tid til uddeling af de forskellige priser. Ud over Nautiek trofæet blev der uddelt 4 andre priser. Jeg vil ikke gå i detaljer med dem alle, men kan henvise til Historical Diving Society's hjemmeside www.thehds.com, hvor man kan læse om alle priserne. Jeg kan dog nævne, at vores norske brødre modtog The Frank Oschman Award for the Renovation and Preservation of Historical Diving Equipment. Prisen var et stort krystalglas, 30cm højt og 17 cm i diameter, med inskription og Historical Diving Society's logo indgraveret. Denne pris var tildelt for det store arbejde med fremstilling af Triewald dykkerklokken og den blev modtaget af Norsk Dykkerhistorisk Forenings for-

Formanden for The Historical Diving Society byder velkommen

Jan de Groot overrækker The Nautiek Trophy til Finn Linnemann

mand, Vidar Fondevik, som takkede for den på udmærket vis. Da det blev tid for tildeling af The Nautiek Award for Public Exhibitions of Historical Diving Equipment, blev Ray Sutcliffe kaldt op for at introducere Dykkehistorisk Selskab. Det gjorde han på en morsom og vittig måde, hvor han bl.a. henviste til de historiske omstændigheder, hvori Danmark og England havde været involveret i 1801 og 1807. Den egentlige overrækelse blev foretaget af prisens indstifter, Jan de Groot, som præciserede, at Nautiek trofæet kun kan erholdes for et år, hvorefter det skal returneres til Historical Diving Society, men som et plaster på såret var der så til ejendom et tinfad med indgraveret tekst i centrum og logoer visende henholdsvis Siebe Gorman hjelmen for oven og Deanes hjelm for neden. Teksten lød som følger:

”THIS IS TO CERTIFY THAT THE
DYKKEHISTORISK SELSKAB
IN DENMARK
WAS PRESENTED WITH
THE NAUTIEK AWARD
FOR THE PROMOTION OF DIVING HISTORY TO THE PUBLIC
BY THE HISTORICAL DIVING SOCIETY
IN 2006”

Jeg takkede for tildelingen på Selskabets vegne og fik nævnt, at det i forbindelse med vores 10 års fødselsdag var den bedste gave, vi kunne få, og som replisering til Ray Sutcliffe fik jeg lige nævnt, at de omtalte begivenheder i 1801 og 1807 var medvirkende årsager til, at dansk kommerciel dykning kom rigtig i gang små halvtreds år efter.

Som man kan forstå, var det en ople-

velse at deltage, og samtidig var sceneriet uden for skibet perfekt. Vejret var lunt og klart, så sejlturen, hvor man så The Meridian, laserlyset på 0 meridianen i Greenwich, Millennium Dome, London Bridge og meget andet gjorde sit til at stemningen var høj. Da Elisabethan lagde til igen på Greenwich Pier var alle vi skandinaver enige om, at det havde været en god aften. Jeg havde fået trofæet sammen med en transportkasse, så der var ingen problemer med at bære trofæet hjem til hotellet. Det vejede jo kun 5,2 kilo.

Frank Oschman overrækker Vidar Fondevik The Frank Oschman Award, der blev tildelt Norsk Dykkehistorisk Forening for arbejdet med Triewald klokken.

Bord nr. 10 "The Scandinavian Tables". Her sad Bjørn W. Kahrs, Chris Kahrs, Lars Gustafsson, Vidar Fondevik, Ray Sutcliffe og Finn Linnemann

Da jeg tog hjem næste dag, foregik det modsat af ankomsten. Jeg havde trofæet i min rejsetaske, men der var ingen problemer med indcheckningen i Heathrow. Kun sikkerhedskontrollen tog ekstra lang tid på grund af de skærpede krav, der nu stilles. Endelig havde jeg fornøjelsen af sammen med de øvrige passagerer at skulle vente halvanden time i flyet på startbanen, inden vi kunne flyve. Denne forsinkelse blev senere ved hjemkomst fuldt op

af forsinkelser på tognettet, men hjem kom jeg da.

Lad mig afslutningsvis rette en tak til de fra Selskabet, som har haft det store arbejde med at stille udstillingen på benene. Vi ved, hvem der er tale om, så ingen er glemt, når ingen er nævnt. Det er deres fortjeneste, at vi det næste år er i besiddelse af Nautiek trofæet. Lad os derfor håbe, at Fregatten Jylland også er indstillet på at forlænge udstillingen.

CALYPSOs endeligt

Jørgen Hansen (JH Teknik) har sendt os dette billede af et skib, som de flere dykkehistorisk interesserede kender. Observationsbroen midtskibs og observationskammeret i stævnen røber, at her bag presenningerne ligger Cousteaus skib Calypso. Jørgen har fået billedet fra en ven, der har set Calypso ligge sådan i den franske by La Rochelle. Efter sigende ligger skibet her, p.g.a. en arvestrid, til det skal hugges op. Det er vennen Axel Thorup der ses ved trossen.

DYKKEHISTORISK SELSKAB

10 års jubilæum

Sven Erik Jørgensen

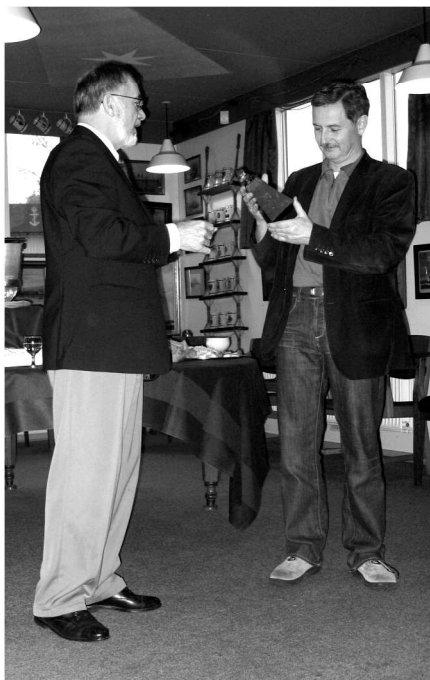

Fredag den 17. november 2006 kunne Dykkehistorisk Selskab fejre 10 års jubilæum. Selve dagen blev højtideligholdt med en reception i Ebeltoft Marineforenings marinestue. Her bød selskabet på lækre delikatesser samt øl, vin og vand til ganen. Det var dejligt at se, at 3 repræsentanter fra Norsk Dykkehistorisk Forening havde taget den lange vej fra Bergen til Ebeltoft. Stort set alle borde var optaget, da formanden, Paul Erik Christensen, bød velkommen og holdt en tale, hvor han bl.a. ridsede selskabets første og succesrige leveår op, som var kulmineret i udgivelsen af et jubilæumstidskrift, der på fornem vis gengav en del af den danske dykkehistorie. Paul Erik kom ind på det gode samarbejde, der er opstået med selskabets hjemkommune Ebeltoft, hvor selskabet traditionen tro deltager ved de Maritime dage sammen med Søværnets Dykkerkursus, og hvor kom-

munen velvilligt har stillet lokaler til rådighed for selskabets hastigt voksende samling af dokumenter og effekter fra dykningens historie. Paul Erik bemærkede, at selskabet personligt havde udvidet hans vennekreds betydeligt og givet ham mange gode venner. Medlemstilgangen og opbakningen fra medlemmerne til bl.a. indkøb af en 2-bolts-hjelm havde været over al forventning. Paul Erik takkede tidligere direktør Per Eskildsen, Aalborg Søfarts- og Marinemuseum, for hans opfordring til en stor dykkehistorisk udstilling i anledning af 150 året for Søværnets indkøb af sit første hjelmdykkerudstyr. Denne udstilling blev en stor succes, og mange udstillinger fulgte i årene herefter og kulminerede med den store og præmierede udstilling ved Fregatten Jylland. Paul Erik takkede direktør Benno Blæsild ved Fregatten Jylland for det gode samarbejde og så gerne, at udstillin-

gen kunne blive på dette sted også i 2007 i en udbygget form. Paul Erik takkede Sven Erik Jørgensen for det store arbejde i selskabet bl.a. med udgivelse af selskabets flagskib ”Dykehistorisk Tidsskrift” og overrakte som tak en kurv med diverse lækkerier. Paul Erik takkede også Ebeltoft Kommune for et usædvanligt godt samarbejde og for al den hjælp selskabets har modtaget.

Paul Erik gav efter talen ordet til selskabets kasserer, Finn Linnemann, der havde medbragt The Nautiek Award – det håndgribelige bevis på, at den dykehistoriske udstilling ved Fregatten Jylland er blevet præmieret som den bedste dykehistoriske udstilling i 2006 i verden. Finn havde et par uger forinden fået overrakt trofæet af Jan de Groot ved The Historical Diving Society’s årsmøde, der i år blev afholdt ombord på en hjuldamper på Themsen ved Greenwich. Fregatten

Benno Blæsild modtager fra Finn Linnemann The Nautiek Trophy til lån og udstilling ved Fregatten Jylland

Paul Erik Christensen var den første taler i en lang række

Jylland og selskabet har delt omkostninger til afhentning af denne internationale æresbevisning, som Fregatten Jyllands direktør, Benno Blæsild har en stor andel i ved i væsentlig grad at inspirere til udstillingens opbygning samt huse udstillingen. Finn orienterede kort om den hårde og strabadserende tur med megen snak på fremmedt tungemål, middage, taler mv. Der var nu ikke mange der delte Finns udlægning af strabadserne – men uanset dette – tak til Finn for afhentning af trofæet. Direktør Benno Blæsild blev kaldt op til Finn, som overrakte ham trofæet og den graverede tintallerken der følger med, således at effekterne kan blive udstillet ved udstillingen, indtil trofæet skal videregives til den udstilling, der gør sig

fortjent til hæderen næste år. Finn tilbød i øvrigt at aflevere trofæet i London næste år. Det skal dog nævnes, at tintallerkenen forbliver Selskabets ejendom.

Benno Blæsild lovede at passe godt på trofæet og oplyste, at han var særlig glad for denne internationale udmærkelser, som får betydning for den nationale bedømmelse af Fregatten Jyllands udstillingsvirksomhed og dermed for Fregattens fremtid. Benno lovede, at der også ville være en dykkehistorisk udstilling ved fregatten i 2007 og var enig med Paul Erik i, at der skal ske en supplerende af udstillingen.

Herefter bad borgmester Jørgen Brøgger om ordet. Jørgen Brøgger oplyste, at det var ham en meget stor glæde på vegne af det samlede byråd at ønske Dykkehistorisk Selskab rigtig hjerteligt tillykke med 10 års jubilæet. Det var en stor

Ebeltofts borgmester Jørgen Brøgger overrakte byrådets gave til selskabet

Formanden for Ebeltoft Marineforening Walther Dalhoff lykønskede selskabet

glæde for Ebeltoft Byråd, at Selskabet havde valgt Ebeltoft som sit hjemsted. På byrådets vegne udtrykte Jørgen Brøgger håb om, at Selskabet har befundet sig godt med byen som base i de første 10 leveår, og at Selskabet vedvarende vil gøre det. Jørgen Brøgger benyttede også lejligheden til at takke for Selskabets medvirken ved Ebeltoft Maritime Dage og andre arrangementer, der alle er til glæde for lokalsamfundet, og som er med til at befæste søkøbstadens maritime profil. Til slut ønskede Jørgen Brøgger Selskabet god vind fremover og overrakte selskabet en pengegave, som et enigt byråd havde bakket om omkring. Dykkehistorisk Selskab vil hermed gerne takke Ebeltoft for gaven og al den velvilje vi møder i Ebeltoft.

Også formanden for Ebeltoft Marineforening, Walter Dalhoff lykønskede

Dykkehistorisk Selskab, og fandt det dejligt, at Selskabet så flittigt benyttede Marinestuen. Ebeltoft Marineforening gave til Selskabet var lokalet med betjening. Tusind tak til Ebeltoft Marineforening.

Herefter tog de fremmødte godt for sig at retterne, og snakken gik lystigt ved bordene, hvor bl.a. de kommende udstillinger, dykkeaktiviteter, dykkerteknik, selskabets pladsbehov og meget andet blev drøftet.

Udover de ovennævnte gaver var der pengegaver fra Dansk Sportsdykkerforbund og Christian Koudal, materielgaver fra Erik Østergaard og Ole Nielsen samt

Æresmedlem Kai Estrup påskønnede bestyrelsens store arbejde

Formanden for Norsk Dykkehistorisk Forening Vidar Fondevik overrakte foreningens gave til Paul Erik Christensen.

vin og spiritusgaver fra Kattegatcentret, Søværnets Frømandskorps, Aalborg Søfarts- og Marinemuseum, Søværnets Minørtjeneste og tidsskriftet DYK. Vi vil også her benytte lejligheden til at sig mange tak.

Kl. 1700 var receptionen slut og selskabet brød op.

Dagen efter - lørdag eftermiddag - var der åbent for medlemmer og gæster i selskabets lokaler i det gamle sygehus. Såvel samlingen her som udstilling ved Fregatten Jylland blev flittigt studeret.

Lørdag aften var der indbudt til jubilæumsmiddag på Hotel Ebeltoft Strand. Ca. 50 medlemmer, ledsagere og indbudte

gæster deltog i middagen, hvor der blev serveret røget laksecanelloni med skaldyrssalat marineret salat og krydderpesto til forret. Hovedretten bestod af helstegt kalvemørbrad med årstidens grønt og dagens kartoffel. Til dessert var der bær-suppe med vanilleis og chokoladeslør samt kaffe og lagkage. Under middagen var Finn Linnemann toastmaster, og benyttede lejligheden til at rose selskabets sekretær Sven Erik Jørgensen for det store arbejde, han havde gjort for selskabet. Bjørn Kahrs lykønskede selskabet på Norsk Dykkehistorisk Forenings vegne, og Vidar Fondevig overrakte selskabet et billede af den dykbare Treivald dykket-klokke, som Norsk Dykkehistorisk Forening har produceret og prøvedykket. Vidar overrakte også et skilt med et bil-

lede af klokken trykt på læder. Philip Nathansen overbragte en lykønskning fra Svensk Dykkerhistorisk Förening. Dansk Sportsdykkerforbund overrakte Selskabet en pengegave, og Finn Jensen fra Falck lykønskede Selskabet og overrakte de bøger, som lederen af Falck Svømmedykker-skole, Viggo Skjoldborg, havde anskaffet sig, da han i 50' skulle starte Falcks Svømmedykker-skole. Bøgerne havde Viggo Skjoldborg foræret til Finn. Der var mange taler, hvorunder Hans Thøger Jensen bl.a. påskønnede Paul Eriks engagerede ledelse af Selskabet. Også Selskabets æresmedlem, Kai Estrup, roste bestyrelsen for det store arbejde.

Det blev en dejlig, meget sen og hyggelig aften, som deltagerne sent vil glemme.

Det må nu være på tide, at sekretæren får sagt ordentlig tak for alle de "roser", der blev ham tildelt af de forskellige talere. Det luner og giver energi, - og så vil jeg gerne sige, at uden det forbilledlige samarbejde i bestyrelsen under Paul Eriks ledelse og den store opbakning fra medlemmerne, var vi aldrig kommet så langt. Det kan vi alle være stolte af.

Nyt fra www

På adressen www.buyhistoryprints.com/subaqua finder du Sub Aqua History Prints. Hjemmesiden er et fund for dykkehistorisk interesserede. Medio marts 2007 kunne der her blandt mere end 500 andre aktivariske bøger bl.a. findes Guy Gilpatrics The Complete Goggler, Robert Davis Deep Diving and Submarine Operations 1951, Warren and Bentzons Above us the Waves, Bekkers K-Men og mange flere. Det er ikke billige bøger, men er det den type bøger, man søger og vil betale for, er priserne rimelige. På samme adresse kan der også købet et utal af plakater, posters og gamle postkort med motiver fra det undersøiske. Hav kreditkortet parat når du besøger siden.

The International Journal of Diving History

The International Journal of Diving History Volume 2, Number 1, November 2006 har klokkedykning som tema. Blandt de mange spændende artikler er også Viggo Theills artikel: Early Bell Diving in Denmark - An Admiral's Re-

quest for the Construction of a Bell Diving System. Artiklen kan også læses i DHT nr. 27. Tak til Viggo Theil for at vi igen fra Danmark markerer os på den internationale dykkehistoriske arene.

En kamp på Havets Bund

(Stevns Avis 5. november 1892)

En Kamp paa Havets Bûnd.

Forhørværende Dykker Th. Thorgersen har ifølge Horsf. Avis sendt et Blad i Bergen følgende, der turde læses med Interesse:

Vores medlem Freddy Breitenstein har været i arkiverne og fundet 3 vidt forskellige spændende artikler fra Stevns Avis. Vi bringer i dette tidsskrift alle 3 artikler. Den første artikel er et bidrag til beretningerne om de heltedige dykkere. Vi kan i dag se, at der er "smurt tykt på", hvad nok kun de færreste af datidens læsere har haft mistanke til. Beretninger som denne har været med til at give dykkerne en heltestatus, som holdt sig til læserne og seerne, der i 70'erne gennem bøger og film fik en reel information om, hvad der rørte sig i havet.

Forhørværende Dykker Th. Thorgersen har ifølge Horsf. Avis sendt et Blad i Bergen følgende, der turde læses med Interesse:

Da jeg for kort tid siden i deres Blad læste en Artikel med Overskriften: "Dykkeren fortalte", kom jeg til at tænke paa den tid, da jeg var beskæftiget med Vraget af Dampskibet "Actic". Som forliste i Batlestrømmen.

En Dag, da vi havde lettet Skibet og flyttet det fra det Sted, hvor det først laa, blev jeg sendt ned for at søge efter forskellige Sager, der var blevet liggende paa Bunden.

Da jeg skulde begynde mit Arbejde fik jeg Øje paa en stor Fisk, som efter nøjere Betragtning viste sig at være en Havkat, og det en af de allerstørste jeg nogensin-

de har set. Jeg saa, at den havde sine store, stygge Øjne rettet mod mig, og jeg spekulerede en Stund paa, om jeg skulde gaa tilbage eller optage kampen med den. Efter nogen Betænkning bestemte jeg mig for det sidste; jeg havde til Vaaben en smækker Jernstang, som jeg brugte til at fange smaa Flyndere med, naar de kom mig for Øje. Med dette Vaaben i Haanden avancerede jeg nogle Skridt, Havkatten gjorde det samme, og da jeg var kommet den ganske nær, holdt jeg enden af Jernstangen hen til dens Mund. Den lod til at synes godt om det, thi den gav sig til at tygge paa Stangen, saa det sang i den. Nu passede jeg mit Snit og stødte af al min Magt Jernstangen gennem dens Underkæbe ned i Havbunden. Men da opstod en rasende Kamp mellem os, jeg var næsten lige paa nippet til at give tabt, da det tilsidst lykkedes mig at faa Jernstangen drejet rundt, hvorved Havkatten kom til at ligge paa Ryggen. Nu maatte den give tabt, thi den havde nu ingen Magt længere og jeg var Sejrrherren. Jeg halede nu min Signalline til mig, og med den surrede jeg mit Bytte fast til Stangen, hvorpaa jeg gav Signal til Ophejsning. Under Opfarten gjorde Havkatten, som man kan tænke sig, voldsom Modstand, men det lykkedes mig dog at faa mit Bytte op paa det Tørre. Her blev man forbavset over min fangst, thi Havkatten var 7 Fod og 9 Tom. Lang, og den blev fanget paa en Dybde af 54 Fod.

Paa Havets Bund – Emil Opffer i ”Avisen” (Stevns Avis 30. november 1892)

At denne artikel er kommet til selskabets kendskab, skal vi takke vores medlem Freddy Breitenstein for.

Denne enestående artikel er fra Stevns Avis 30. november 1892 og skrevet af journalisten Emil Opffer (1863 – 1924). Emil Opffer beskriver oplevelsen ved at få lov til at dykke ved skibet ”Nordpol”, der forliste ved Drogden den 24. oktober 1892. Af artiklen kan udledes, at Svitzers bjergningsdamper ”Kattegat” ligger med dykkere ved havaristen, og at Emil Opffer sejles ud til positionen af Svitzers førte bjergningsdamper ”Skandinavien”. Den detaljerede beskrivelse af iklædningen og dykningen, siger os, at der blev dykket med åben hjelm – givetvis en Sadler hjelm. Vi bygger dette på, at hjelmen trækkes ned over dykkernes syndige hoveder, uden at der er beskrevet noget om påboltning af en brystplade, og at luften pibler ud af ærmerne. Her hentydes givetvis til kanvasskjortens ærmer. Vi har her - hvad vi indtil videre tror er - den første dykkerberetning om dykning med åben hjelm, som selskabet har fået kendskab til.

Ved morgengry

Klokken er 6 Morgen.

I den kolde, vaade Morgen skinner Toldbodens glinsende Brolægning i den sparsomme Gasbelysning. Imellem en Labyrinth af Bakkasser, Tønder og allehaande uhandelige Gjenstande naar vi hen til Svitzers Dampers ”Skandinavien”, hvis Lanterner lyser op ved Bolværket.

Et Fløjt.

Ud glider vi i Nattens Mørke, over Rheden med en Række gule, hvide og røde Lys bag os der, hvor Kjøbenhavn ligger.

Vi passere Trekroners advarende Kast og ere ude i Sundet. Fyrene blusse op for os, her Kastrup – der Nordre Røse!

De graa Skyer, der i mørke, tunge Lag bedække Himmelen, skilles adovre mod Sverrigsiden. En grønlig-fosforlygnende Himmel kommer til Syne, og lidt efter viser sig en luende rød Stribe i Horisonten. Der er Dagbrækningen, der melder sig, eller som den joviale Kapitaen udtrykker sig: ”Fru Aurora letter Dynen!”.

Det første Morgenskjær lyser over Amagers Hovedstad Dragør, da vi damper ud i Kjøge Bugt.

Endnu et lille Stykke Vej, og vor Ankerkjætting flyver raslende ud i Søen. Vi ligger ved det sunkne Skib ”Nordpol”, hvis Master rage op af Vandet til Skræk og Advarsel for forbipasserende. Den blaa Skorsten, som er prydet med en gul Halvmaane, er overiset – det begynder jo at blive vinter.

En Dragt paa 9 Lispund

Vi have forud hos ”Switzer”s imødekommende Inspektør Hr. Rasmussen, faaet Tilladelse til at gaa ned i Dykkerdragten imod Løfte om ikke at drukne, og ved henvendelse til Skibets Kapitaen bliver vi beredvilligt iført Pudset.

Vi trak Jakken af og ombyttede den med en rødspættet islandsk Trøje. Over vore egne Benklæder trak vi et Par tykke Knæbuxer og derover igen et Par islandske Strømper.

Nu kom den egentlige Dykkerdragt; et Par Guttaperkabuxer med Arme i og naaende lige op til Halsen. Et saadant Apparat er ikke lige at komme i, og vi stak naturligtvis til en Begyndelse pligtskyldigt vort ene Ben i Ærmegabet, men til sidst

naaede vi dog ued i den arm- og benfor-
synede Pose – et Reb blev forsvarligt
bundet om vor Hals, et Par Sejldugsbux-
er – vort femte Par Buxer for i Dag – blev
halet paa os foruden endnu et Par Strøm-
per, og det besværligste skulde til at gaa
for sig.

Vi skulle iføres Dandseskoene. Et Par
Sko med Blysaaler saa tykke som et kvart
Rugbrød – hver Sko vejer 18 Pund – blev
trukket paa vore i Forvejen ret smukt ud-
polstrede Fødder.

Dykkerhjelmen, en imponerende, rude-
besat Metalhat, skubbes ned over vort
syndige Hoved, og endelig behænges vi
på Bryst og Ryg med Lodder, hvert vej-
ende 40 Pund.

Vi er ved at segne! Hele Dragten vejer
ni Lispund, give os altsaa 18 Lispund i
alt at slæbe om paa.

Intet Under derfor, at det kniber for os
at komme op over Rælingen. Men al Ting
naas med Lempe!

Paa Falderebet

Ruden foran vor Hjelm skrues til, og vi
begive os langsomt ned ad Falderebet
med en haand i hvert Sidetov.

Vandet skulper os om Benene og tryk-
ker de fem Par Buxer ind mod de inder-
ste menneskelige Undersaatter. Det er
med en ret løjerlig Fornemmelse, at vi
spadsere videre ned ad Rebstigen og
mærket, at Vandet lukker sig over vort
Hoved.

Vi ventede, at det vilde blive bælgmørkt
om os som i en Grav, men i Stedet for var
det straalende lyst, selv da vi naaede helt
ned paa de fem Favnes Dybde og havde
sluppet vor sikre Rebstige.

Det blev saa underligt varmt i Ørene,
det gav et Par Knald derinde til en Be-
gyndelse, men uanfægtede deraf spadse-
rede vi videre.

Vandrende paa Havets Bund

Der gaar en stærk Strøm dernede, og
det er knapt nok, at vi kunne holde os på
Benene.

Vi vandre hen over en frodig Grund,
hvor det dejlige lysegrønne Søgræs hæl-
der Spidserne i samme retning frem og
tilbage som en bølgende Kornanger. Sø-
græsset er hist og her paahæftet snylten-
de Alger og Muslinger, Af og til glider vi
paa store Sten, overgroede med Blære-
tang.

Hvor her er feagtigt skjønt hernede! Vi
føler os grebet af den magiske Belysning.

Over os se vi Vandfladen glinse i man-
ge slags farvestraalende Farvenuancer.
Skibets røde Bund fortsættes ud i skin-
nende møniefarvede Smaabølger. Ud fra
vore Ærmer bølger Luftblærene op som
forvirret svømmende Sølvbobler og et
Stykke Vej fra os se vi det uklare omrids
af ”Nordpol”s sorte skrog.

Vi vandre videre bort fra skibet. Det
suser os for Ørene, Luften brumler ind
gjennem Hjelmen med en Lyd af Vogn-
rummel, undertiden saa stærk, som om et
Jernbanetog rasler hen over os.

Pludselig gaar Bunden nedefter med en
Skraaning saa stærk, som om man van-
drede ned af Frederiksberg Bakke. Vi
standser og vender om; thi falder vi og
faa Signallinen og Luftslangen indfiltret
mellem benene, kunne vi let komme til at
gaa paa Hovedet, og det er navnlig ikke
her nede paa de undersøiske Marker den
mest komfortable Spadserefacon.

En Fisk tager os i Øjesyn

Vi ser et punkt nærme sig haftigt, og vi
bliver klar over, at det er en velnæret
Torsk, der er ude at tage sig end Efter-
middagstur.

Den standser brat op og vifter med si-
ne kniplingsfine Finner, betragter os med
store Øjne. Vi nærme os den for om mu-

ligt at faa den med op til Kokkens Gryde, men den bakker med Halefinnen langsomt tilbage som en Damper, der gaar fra Bolværket.

Vi lader den forholdsvis modige Torsk fortsætte sine Betragtninger og vandre (saa godt vi kunne for Strømmen) hen mod "Nordpol"s Skibside.

På "Nordpol"s Dæk

Vi spadsere lettere her nede med vore to hundrede og halvfems Pund end oppe på Jorden med halvanden Hundrede.

Med et gevaldigt hop have vi haget os fast i Vanterne og trække os hen over Dækket. Vi havde den største Møje med at holde Fødderne fast paa den glatte Flade, thi Strømmen kommer sidelæns væltende ind over Skibet og truer med at trække os ned.

Nedgangen til Kahytten og Lukaferne ere forsvarligt tætnede for at holde Vandet ude under Pumpningen.

Medens vi staar her ved "Nordpol"s Rælingen og holder os fast i Vanterne, se vi

en Dykkers plumpe Skikkelse klatre op ad Faldrebet paa "Kattegat".

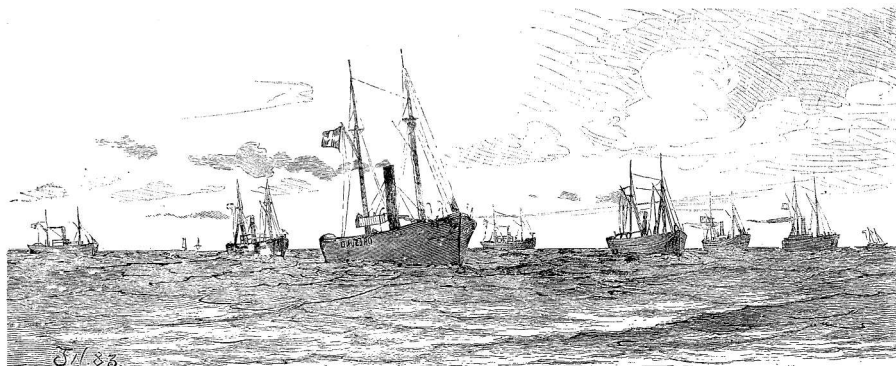
Vi følger hans Eksempel – trække fire Gange i Signalsnoren og blive hurtigt trukne op til vort Skib.

Hvis det knøb med at komme ned, er det endnu besværligere med valne, røde hænder at hive sig op ad Faldrebet og over Rælingen.

Da vi ere paa fast Dæk igjen og have faaet den drabelige Hjelm af Hovedet, ere vi usædvanlig vel tilpas efter den friske Tur.

Vi spørger, om vi have været nede mere end fire – fem Minutter, men "Switzer"s Agent, Kapitajn Rielsen, der har holdt Øje med Tiden, svarer os, at vi vare der nede i over et Kvarter.

Snart have vi viklet os ud af de fire Par Strømper og fem Par Buxer og sætter os derefter ned i Kahytten for oven paa den afkølende Motion at tage os en Opstrammer, imedens vor raske Dampers Stempe slag forkynder, at vi vender tilbage til Kjøbenhavn.

Svitzers flåde omfattede i 1883 syv bjergningsdampere: "Drogden", "Helsingør", "Kattegat"; Frederikshavn"; "Skandinavien", Øresund" og "Herta" samt kutteren "Ida". Deres samlede pumpekapaacitet var på 9.000 tons i timen, og til den faste stab hørte bl.a. ni dykkere. (Xylografi fra Illustreret Tidende 1883).

Vandring under Havet

(Stevns Avis 20. oktober 1880)

Den tredje artikel, beskriver et dykkeapparat, som på daværende tidspunkt må have pirret teknisk interesseredes nysgerighed, og givet visioner om helt nye muligheder for at færdes i havet, uden at være forbundet til overfladen via en luftslange. De daværende læsere har dog næppe ud fra artiklen fattet teknikken bag apparatet.

I "The Royal Polytechnik Institution" i London forevises for Tiden ifølge "Teknisk Forenings Tidsskrift" en mærkelig Opfindelse, nemlig en Metode til uden Luftpumpe eller nogensomhelst Tilførsel af ydre Luft at kunne opholde sig under Vand. Opfinderen, en ung Englænder, Fleurs, har i det sidste Aarstid været selsat med Udførelsen af sin Opfindelse og har selv konstrueret sit Dykkeapparat, der bestaar af en Hjelm, Brystplade og sædvanlig Vandtætningsringe for Arme og Ben. Han bærer på sine Skuldre en Vægt af 87 Pd., og hans Støvler veje 18 Pd. Fra Hjelmen udgaar der en Snor, hvormed Signaler gives. Inden Hjelmen paasættes og Masken lukkes fastsætter han paa Mund og Næse omhyggeligt et Mundstykke, som nedefter forlænger sig i et Aanderør. Han bevæger sig paa Bunden af Vandet med stor Lethed, lægger sig ned og rejser sig op, og han paastaar, at han aander fuldkommen ligesaa let, som naar han er i luften. Han maa selvfølgelig være i Besiddelse af et Middel til at befri sig for Udaandingsprodukterne og forsyne sig med den nødvendige Luft til Indaandning, og heri ligger vistnok Opfindelsen;

thi der viser sig ikke noget Tegn i Vandet paa, at han slipper den udaandede Luft ud deri. Den 15de Maj steg han i Vandet Kl. 6,30' Efterm., og Vandet var da 7,6 Gr. R paa Overfladen. Han blev paa en Dybde af 12 Fod i en Time. Derpaa steg han op. Hans Puls, der havde slaaget 68 Slag i Minuttet, slog da 120, og hans Hænder var stive og valne, men hans Aandedræt var frit, 47 Minutter efter Opstigningen slog hans Puls atter 68 Slag. Hr. Fleurs paastod, at han, hvis ikke Kulden havde forhindret det, kunde have fortsat sit Ophold under Vandet 1½ Time, og at han med Lethed kunde indrette sig paa at blive under Vandet i 4 Timer. Maaden, hvorpaa Tilførselen af Ilt og Optagelse af Kulsyre osv. sker, er indtil vider en Hemmelighed. Rimeligt er det, at Opfinderen medtager et Stof, hvormed han med Lethed kan frembringe den fornødne Luft. Systemet synes i saa Tilfælde ogsaa at maatte kunne finde Anvendelse paa Landjorden i mangfoldige Tilfælde. Kan en Mand færdes med en Luftgenerator saa at sige i Lommen. Kan han ligesaa godt gaa i Ild som i Vand, opholde sig i Rum med fordærvet Luft, i Miner osv. uden Frygt for at blive indebrændt eller kvalt. Der foreligger utvivlsomt her en epokegørende Opfindelse saavel i fysiologisk som i teknisk Henseende.

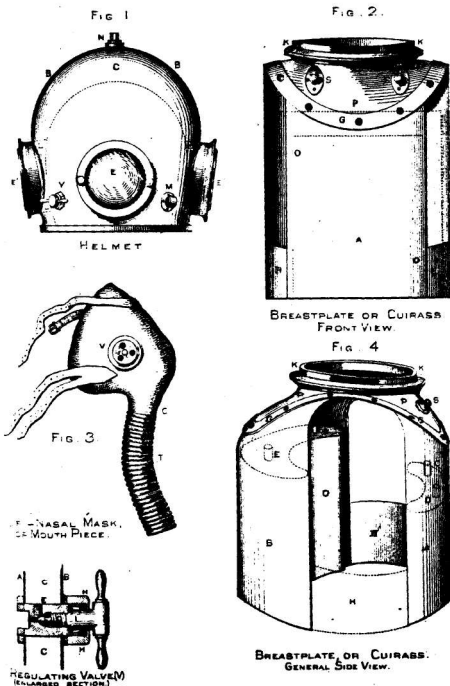
Henry Fleuss

Sven Erik Jørgensen

Henry Albert Fleuss

FLEUSS' DIVING APPARATUS
 Accompanying Mr. Huxham's Paper on
DIVING, AND DIVING MACHINES.

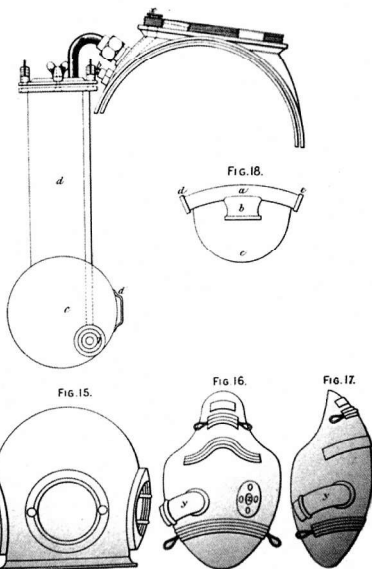
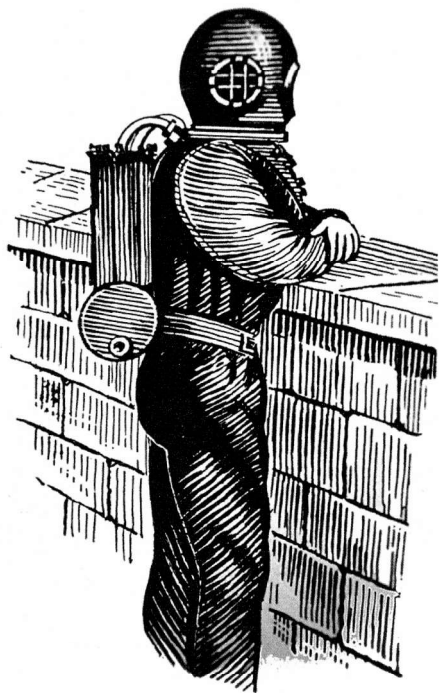

Fleuss' første dykkeapparat

Hvem var denne Henry Fleuss, hvis apparat blev beskrevet bl.a. i Stevns Avis, dog uden at læserne på dette tidspunkt har haft en chance for at forstå princippet bag apparatet?

Henry Albert Fleuss var dykkerpioner. I en alder af 27 år udtog Fleuss i 1878 patent på et dykkeapparat af egen konstruktion – og indskrev sig derved i dykkehistorien. Det blev ikke ved dette apparat. Fleuss udviklede andre dykkeapparater og åndeapparater til anvendelse i giftige atmosfærer – specielt i kulminerne. Fleuss arbejdede kun med autonome apparater, dvs. apparater med egen gas-

forsyning, hvor dykkeren kan arbejde uden afhængighed af hjælp på overfladen. Andre autonome dykkeapparater havde set dagens lyd på dette tidspunkt. En trykluftudgave blev udviklet allerede i 1865 af franskmændene Rouquayrol og Denayrouze, og forinden i 1853, havde en anden franskmænd i Seinen demonstreret anvendelsen af et iltapparat til dykning. Uanset at Fleuss ikke var den første, der udviklede et autonomt dykkeapparat, var det ham, der satte gang i udviklingen af iltapparaterne, som i løbet af få år bl.a. blev udviklet til redningsapparater for indsats i minerne og som redningsapparater beregnet til opstigning fra ubåde. Det

Fleuss' andet dykkeapparat, der blev anvendt af Alexander Lambert til at lukke den vandtætte dør under floden Severn

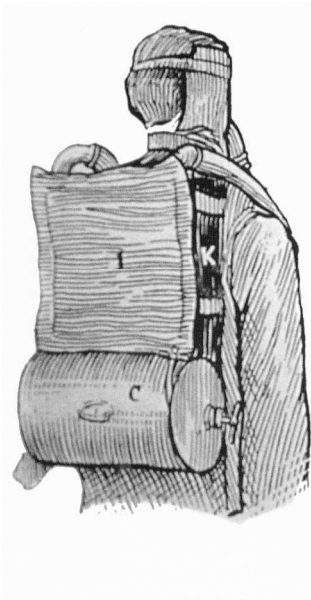
var disse apparater, der senere blev anvendt som taktiske apparater af først de italienske frømand i Middelhavet under 2. verdenskrig og senere af engelske frømand. Det vil ikke være urimeligt over for de tidligere opfindere at påstå, at det var Fleuss, der startede udviklingen af SCUBA (Self Contained Underwater Breathing Apparatus).

Fleuss maritime karriere startede, da han som sekstenårig stak til søs. Han besøgte mange lande, og i 1875 så han på Ceylon en dykker i arbejde. Fleuss fandt interesse for dykningen, men fandt det besværligt for dykkeren at være afhængig af luftforsyning fra overfladen. Få uger senere købte han i Calcutta nogle

bøger om fysiologi og kemi, og ideerne om et autonomt dykkeapparat tog form for så et par år senere at føre til bygning af et dykkeapparat.

Fleuss' første apparat var en sindrig indretning, der var bygget op over en af datidens dykkerhelme. Princippet var et lukket kredsløbsapparat, som vi kender det i dag, hvor dykkerens udånding passerer gennem et kemikalie, som binder kuldioxiden i åndeluften, inden udåndingen opsamles i en åndesæk, hvorfra dykkeren igen indånder luften, efter at der er blevet tilsat frisk ilt fra et forråd til erstatning for den ilt, dykkeren har optaget.

Apparatet havde dog ikke en egentlig

Fleuss' første redningsapparat

åndesæk, men anvendte det gasvolumen, der var indespærret i hjelmen og den øverste del af dragten som buffer for dykkeren. ”Scrubberen,” som skulle rense udåndingsluften for kuldioxid, var anbragt i en metalkonstruktion, der var fastgjort til hjelmens underkant og dækkede dykkerens ryg og bryst. Både foran og på dykkerens ryg var der kamre fyldt med tovværk vædet i en opløsning af kaustisk soda (Natriumhydroxid).

Dykkeren åndede gennem en lædermaske, der dækkede mund og næse, og som med en fleksibel slange var forbundet til kammeret ved dykkerens bryst. Fra dette kammer førte en slange over til kammeret på ryggen, og herfra ledte en slange udåndingen op i hjelmen. Dykkeren indånding foregik fra hjelmen og igennem en kontraventil i lædermasken. Det mest spektakulære var dog hjelmen, der havde en dobbelt kuppel, hvor iltforrådet var placeret imellem inder- og yderkuppen.

Via en ventil i hjelmen kunne dykkeren justere ”flowet” af ilt til hjelmen. Det var også denne ventil, der blev brugt, når reservoiret skulle fyldes med ren ilt til et tryk af 16 bar. Fleuss testede apparatet selv, først i en tank og senere i åbent vand på godt 5 meters dybde.

Fleuss havde planer om at dykke dybere (han og datiden kendte ikke til risikoen for iltforgiftning ved tiltagende dybde). I juni 1880 skulle han demonstrere apparatet for det britiske admiralitetet. Demonstrationen skulle ske ved Spithead på en dybde af 35 meter. Det noget uhåndterlige dykkeapparat blev placeret i en jolle, som blev slæbt efter skibet, der transporterede selskabet. På vej ud til positionen passeredes de af et dampskib, hvis hækbølge fik den lille jolle til at kæntré og dykkeapparatet forsvandt i havet. Uheldet kostede udstyret, men var givetvis årsag til, at Fleuss ikke kom til

Lægtvandsapparatet fra 1882. Bemærk dragslukningn bag på dykkerens hoved

at optræde i historien som en af de dykkerepionerer, der blev offer for sin egen opfindelse.

Da apparatet er gået tabt, har vi desværre kun tegningen af Fleuss' apparat at holde os til. Vi kan ikke præcist opmåle apparatet herunder beregne det gasvolumen, apparatet har indeholdt. Selv med et ilttryk på 16 bar forekommer rumfanget af iltreservoiret ikke tilstrækkelig til at kunne efterfylde hjelm, natriumhydroxidbeholdere og den øverste del af dragten med ilt for at kompensere for sammentrykning af den atmosfæriske luft, der ved påklædning af dykkeren var blevet indespærret i apparatet. Det er derfor

tvivlsomt, om Fleuss ville have nået dybden på 35 meter inden han havde mærket generne af trykket i hjelmen og ikke længere kunne følge med det stigende vandtryk. Havde han formået at nå dybden, og ville han have kunnet erstatte den sammentrykkede atmosfæriske luft med ren ilt, ville iltpartialtrykket i indåndingsluften have været 3,5 bar. Det er så spørgsmålet, om han ville have overlevet dette, eller om iltkramper som følge af det høje iltpartialtryk ville have slået ham ud.

Inden apparatet gik tabt, havde Fleuss udviklet et iltapparat til brug for undsætning af minearbejder, der var blevet fanget i sammenstyrtede og ofte gasfyldte kulminer. Mineindustrien var i vækst for at skaffe kul til det hastigt voksende industrisamfund, og med væksten steg tabet af menneskeliv i minerne. Der var således et stort potentiale blandt mineejerne for et sådant redningsapparat. Apparatet var et iltapparat med en åndesæk anbragt i en tintomyster på dykkerens ryg. I tornysteret var "scrubberen" anbragt, og under tornysteret var der placeret en kobbertrykflaske, der kunne rumme ca. 100 l ilt ved 16 bar. "Iltflowet" blev styret af brugeren ved betjening af en ventil. Til apparatet hørte en helmaske i gummi, fra hvilken der førte to fleksible slanger til et par faste gummislanger, der havde forbindelse til tornysteret. Senere modificerede Fleuss apparatet således, at åndesækken blev båret på brystet, hvor den var bedre beskyttet, når brugeren kravlede gennem minegangene.

Efter tabet af dykkeapparatet ved Spithead byggede Fleuss et nyt dykkeapparat, der var baseret på mineredningsapparatets tornyster og en standard kobberhjem. Ind- og udåndingen fra tornysteret var gennem to kobberør koblet til brystpladen, hvor udåndingsrøret via en fleksibel slange var forbundet til en lædermaske, der som ved det første apparat

Tunnelen under Severn

I midten af 1880'erne etablerede Great Western en jernbaneforbindelse mellem London og det sydlige Wales. Det store projekt indeholdt bl.a. en jernbanetunnel under floden Severn i Gloucestershire. Tunnelen var en ingeniørmæssig bedrift og skulle blive datidens længste tunnel. Under etablering af tunnelen stødte man den 18. oktober 1879 på en kilde, der oversvømmede tunnelen så hurtigt, at gravemandskabet ikke fik lukket en vandtæt dør, som skulle begrænse skaderne ved en sådan hændelse. I løbet af 24 timer var tunnelen fyldt med vand, og arbejdet med tunnelen måtte indstilles, til man havde fået pumpet tunnelen tør. Vandtilstrømningen var dog så stor, at man efter adskillige måneders arbejde indså, at man ikke kunne pumpe tunnelen tør, med mindre man fik lukket den vandtætte dør, der var nærmest kilden. For at komme ned til døren skulle man først 12 meter lodret ned gennem en vandfyldt skakt og derefter 350 meter ind under floden.

Man forsøgte at sende en dykker ned i tunnelen. Dykkeren var Alexander Lambert, Siebe Gormans mesterdykker, der i forvejen var beskæftiget på projektet. Med selv om man rådede over en af de mest erfarne dykkere i England, lykkedes det ikke at få døren lukket. Alexander Lambert trængte langt ind i tunnelen, men måtte til sidst opgive at slæbe luftslangen igennem tunnelen og over de forskellige forhindringer i form af skinner, tipvogne, afstivningstømmer og værktøj der lå i tunnelen. Alexander Lambert kom sikkert tilbage, men var skuffet over ikke at have løst opgaven.

Entreprenøren på opgaven, Thomas Walker, havde hørt om Henry Fleuss og hans dykkeapparat, og fattede håb om, at Henry Fleuss, der ikke skulle slæbe en luftslange efter sig, kunne nå frem

til døren og lukke den.

Thomas Walker sendte bud efter Fleuss, der ankom til byggepladsen i november 1880. Fleuss, der ikke havde været dybere end knap 6 meter, skulle nu i totalt mørke og fra en dybde af 12 meter bane sig vej gennem en 350 meter lang tunnel fyldt med forhindringer. Den 5. november gik Fleuss ned i skakten og nåede ca. 100 meter ind i tunnelen, inden han måtte give op på grund af den psykiske belastning.

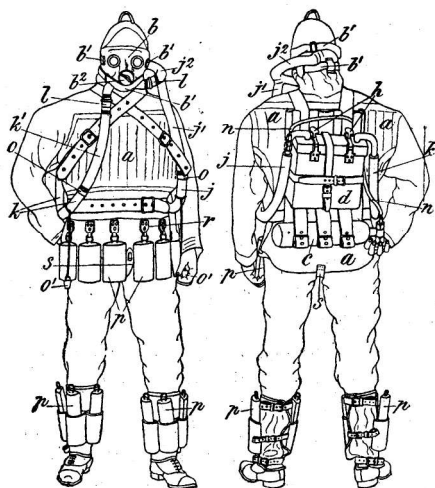
Thomas Walker overtalte nu Fleuss til at låne apparat til Alexander Lambert, og efter en grundig instruktion af Fleuss gik Alexander Lambert den 8. november ned i skakten. Der skulle gå 1½ time inden Lambert vendte tilbage.

Miljøet i tunnelen var ikke nogen hindring for den erfarne Lambert, der nåede frem til døren. Men han kunne ikke lukke døren, da der sad to stykker tipvognsspor i vejen. Lambert arbejdede med at få skinnerne bøjet væk fra døren, men måtte til sidst opgive og gå tilbage, da han havde fået fjernet en af skinnerne. Efter at der var skaffet mere ilt og Natriumhydroxid fra London, gik Lambert tilbage i tunnelen for at fuldføre opgaven. Han fik nu fjernet den sidste skinne og lukket døren. Efter 80 minutter var han tilbage på land. Det lykkedes nu at pumpe tunnelen tør og fortsætte konstruktionsarbejdet.

Igen i 1883 blev tunnelen oversvømmet og Alexander Lambert måtte igen anvende Fleuss' apparat. Denne gang lykkedes det ham ikke at få lukket døren, tilsyneladende som følge af problemer med at anvende apparatet. Ved næste forsøg anvendte han et sædvanligt tungdykkerapparat og fik slæbt luftslangen efter sig frem til døren, som blev lukket.

dækkede dykkerens mund og næse. Det var dette apparat, der blev anvendt i forbindelse med forsegling af vandindtrængningen i en jernbanetunnel under floden Severn i Gloucestershire. Inden tunnelen kunne pumpes tør, skulle en vandtæt dør i tunnelen lukkes. Arbejde blev løst succesfuldt ved hjælp af Fleuss' apparat, og gjorde Fleuss' apparat kendt.

I april 1882 demonstrerede Fleuss et lægtvanddykkeapparat af egen konstruktion. Selve iltapparatet var af samme konstruktion som Fleuss' tidligere tornysterapparater og var som sådan ikke nogen

Fleuss - Davis dykkerjakke fra 1905

nyskabning - Det var derimod dragten, som hørte til apparatet. Fleuss havde konstrueret og bygget en heldragt med en fastmonteret metalmaske, der dækkede dykkerens ansigt. Dykkeren fik adgang til dragten gennem en åbning i den del af gummidragten, der dækkede dykkerens bagehoved. Åbningen kunne lukkes vand-

tæt ved at klemme kanterne af åbningen sammen ved hjælp af to metalskinner, der blev samlet med vingemøtrikker. Apparatet blev demonstreret for den britiske flåde, men fandt ikke anvendelse.

For Fleuss trådte dykkeapparaterne lidt i baggrund. Hertil var nok medvirkende, at det ikke var muligt at kontrollere iltpartialtrykket, og at såvel Fleuss samt den engelske dykker Damant oplevede at miste bevidstheden under vandet ved anvendelse af apparatet.

Selv om potentialet var til stede for afsætning af redningsapparatet til mineejerne, lykkedes det ikke rigtigt for Fleuss. Dette skyldtes primært, at han forsøgte at leje apparater ud til mineejerne og træne mineejernes mandskab mod at få en andel af overskuddet ved kulproduktionen. Dette var åbenbart mere end mineejerne kunne acceptere. Behovet for sådanne redningsapparater var dog stort og i 1902 blev Fleuss inviteret af Robert Davis til at samarbejde med Siebe Gorman om en kommerciel udvikling af apparatet. Dette samarbejde førte til udvikling af det redningsapparat, der senere skulle blive kendt som "Proto" og finde udbredt anvendelse som redningsapparat ved brand- og mineulykker, og føre til udvikling af ubådsredningsapparater og taktiske iltapparater.

Samarbejdet førte også til udvikling af en dykkerjakke, der var åben for neden og med et genåbningsapparat af Fleuss tornystertype samt med blyvægte i jakke og støvler, der kunne droppes, hvis dykkeren hurtigt skulle til overfladen.

Tak til Peter Jackson (UK) for værdifulde oplysninger om Fleuss og apparaterne.

Historisk dykning i Kattegatcentret

Sven Erik Jørgensen

I foråret 2006 havde Kattegatcentret i Grenaa arrangeret en dykkeruge, hvor bl.a. Dykkehistorisk Selskab i samarbejde med Centret havde opbygget en dykkehistorisk udstilling, og hvor der var arrangeret andre dykkerrelaterede aktiviteter.

Successen blev fulgt op i efteråret, hvor der i uge 37 igen var dykkeaktiviteter i Kattegatcentret, og hvor en ny dykkehistorisk udstilling blev opbygget. Som optakt til dykkerugen havde selskabet i samarbejde med Jørgen Lund Møller og Peter Majland fra Centret arrangeret dykning med - i historisk perspektiv - interessant udstyr i oceanariet. Forholdene i dette bassin er ideelle for såvel publikum som dykkerne, - fiskene var dog nok af en anden opfattelse, da de måtte finde sig i at blive kostet rundt med af dykkerne,

hvis de da ikke ville trædes på. Bassinet bruges også af Kattegatcentret til prøvedyk for måske kommende dykkere. Det var da også tydeligt, at fiskene var vænnet til i perioder at skulle dele pladsen med andre skabninger.

Bassinet, der beliggende i det fri og tæt op til centerbygningen, har en dybde på x meter og indeholder 1,5 mio. liter vand. Imellem bassinet og Centret er der et stort og 180 mm tyk akrylvindue. Inde i Centret ved dette vindue, er der opbygget et amfiteatralsk siddemiljø med plads til ca. 100 tilskuere, som herfra kan overskue bassinet og det, der sker i det – Og der skete virkelig noget denne dag.

Philip Nathansen, Henrik Hansen, K.M.Y. Larsen, Uffe Frisenette, Henning Friis og Sven Erik Jørgensen mødte på

Igen var det fremragende vejr ved selskabets demonstrationsdykninger

Forholdene er ideelle for publikum, der fra den amfiatranske opbygning har et uhindret udsyn til det, der ske i bassinet

Kattegatcentret tidligt om morgenen søndag den 10. september. Hurtigt blev de tungt læssede biler tømt for dykkerudstyr. Luftpumpen blev kørt på plads og slangerne blev forbundet til hjelmene, genåndingsapparaterne blev fyldt med kalk og testet, og kl. 1000 var holdet klar til den første demonstration.

Arrangementet var blevet annonceret gennem pressen samt gennem Centrets og Selskabets hjemmesider. Klokken 1000 blev publikum via højtaleranlægget adviseret om, at det var nu, der var demonstration af nyt og gammelt dykkerudstyr i bassinet. Siddepladserne var snart besat af børn og voksne. Sven Erik bød publikum velkommen og orienterede kort om, hvad der skulle ske, og hvad det var, publikum specielt skulle være opmærksom på.

Den første dykker, der viste sig i bassinet, dykkede med åben hjelm. Her blev OttoLerris åbne hjelm anvendt. Sven Erik

orienterede kort om historien bag dette første, rigtige operative dykkeprincip og om hvem, der bemandede apparatet. Publikum fik også at vide, at en sådan hjelm fra 1847 sammen med andet historisk dykkerudstyr kunne ses på den dykkehistoriske udstilling ved Fregatten Jylland i Ebeltoft. Efter den åbne hjelm fulgte en dansk 2-boltsdykker, som publikum forinden havde set blive påklædt udenfor ved bassinet. Herefter var det tid at demonstrere de lukkede og helt boblefrie apparater. Dette skete med Drägerverks Model Norge II. De halvåbne apparater blev demonstreret ved blandgasapparatet DC55 og de moderne med Centrets apparat fra Interspiro. Vi nåede således igennem en historisk kavalkade over dykkerapparatets udvikling. Alle apparater og dykkere fik et ord med på vejen af Sven Erik, og spørgelysten var efter demonstrationen stor fra publikum, der ej heller forpassede lejligheden til at fotografere dyk-

kerne gennem det store vindue. Dykkerne gjorde sig umage med at få øjenkontakt med børnene, og der blev vinket meget gennem akrylruden.

Hele arrangementet blev gentaget kl. 1300 med samme store succes. En hurtig optælling af publikum viste et samlet tilskueraltal på omkring 150.

Forholdene er som sagt ideelle for dykkere og publikum, der alle sidder på 1. parket med uhindret udsyn til, hvad der sker i bassinet. Via Centrets kommunikationsanlæg kan publikum såvel ude som inde følge med i orienteringen om, hvad der sker i bassinet. Selskabet har sammen med Kattegatcentret planer om at gentage dykningerne i 2007, men denne gang med 3-4 tungdykkere samtidig i bassinet med hver deres egen luftforsyning.

Nærkontakt mellem dykker og tilskuer. Nærmere kan man ikke komme på dykkeren uden at blive våd.

Uffe i vandet med Otto Lerrits åbne hjelm

Dykkehistorisk Selskab vil gerne takke Kattegatcentret og specielt direktør Jørgen Lund Møller og Peter Majland for et godt samarbejde, et fremragende arrangement og en udsøgt forplejning under

arrangementet. Endelig vil vi gerne takke for, at Selskabets medlemmer hele dykkerugen havde gratis adgang til Kattegatcentret.

Traditionen tro var der igen Maritime Dage i Ebeltoft den 19. august 2006, og igen tilsmilede solen arrangementet. Søværnets Dykkerskib "Læsø", der er adopteret af Ebeltoft, gæstede byen i anledning af festlighederne. Det var fjerde gang, at Søværnets Dykkerkursus (SDK) sammen med Dykkehistorisk Selskab arrangerede historisk dykning fra agterskibet af Læsø - og publikum svigtede ikke. Kajen var fyldt med mennesker, der udnyttede muligheden for at se både det gamle materiel – i form af det danske 2-bolts-udstyr, og det moderne udstyr – i form af Kirby Morgan Band Mask anvendt i samtidige dykninger fra Læsøs

dykkeklokke og for at studere udstillingen af nyt og gammelt udstyr på kajen.

Det blev til i alt 3 dykninger, hvor Kirby Morgan udstyret blev bemanded af Morten Sørensen (SDK) og Erik Frandsen (Ebeltoft Sportsdykkerklub) og 2-bolts udstyret af Uffe Frisenette (DHS), Gunnar Broge (DHS) og John Jensen (SDK). Det helt store hit for børnene var, da Dykkerkursus chef, orlogskaptajn Søren Beck, inviterede dem over på Læsøs agterdæk, så de kunne komme helt tæt på dykkerne. Det tog ikke et minut at fylde Læsøs agterdæk med børn, som besætningen og dykkerne effektivt forhindrede i at falde i vandet, og som fik sig en

stor og lidt våd oplevelse tæt på udstyret og dykkerne.

Om aftenen var Ebeltoft Kommune vært ved en middag på rådhuset, hvor også den kommende borgmester for Syddjurs Kommune, Vilfred Friberg Hansen, repræsentanter fra Ebeltoft byråd, Dykkerkursus og Dykkehistorisk Selskab deltog. Det kunne ikke undgås at de mange talere, herunder borgmester Jørgen Brøgger og Ebeltoft Marineforenings formand Walther Dalhoff berørte emnet om disse traditionsfulde arrangementers fremtid i den nye storkommune. Det blev som sædvanlig en uforglemmelig og noget sen aften med fremragende forplejning og god pleje af netværket, - og så ikke at forglemme – Slupkoret, der på forunderlige vis igen fik tryllet med søens såvel vemodige som lystige visser.

Dykkehistorisk Selskab vil gerne sige Ebeltoft Kommune tak for et godt og inspirerende samarbejde, - og udtrykke håbet om, at dette samarbejde kan fortsættes under den nye Syddjurs Kommune.

SEJ

Søværnet Dykkerskoles chef orlogskaptajn Søren Beck holder den tunge hjelm så pigen ikke går helt i knæ

Generalforsamling 2007

20 medlemmer var mødt op til generalforsamlingen, der blev afholdt i Ebeltoft Marineforenings lokaler den 15. april 2007.

Uffe Frisenette blev efter indstilling fra Paul Erik Christensen traditionen tro valgt som dirigent.

Paul Erik startede med at konstatere, at alle måtte være mætte efter morgenmaden og nu frokosten, og gik derefter over til bestyrelsens beretning.

Paul Erik fremlagde bestyrelsens beretning og fandt, at 2006 havde budt på mange oplevelser, og at året meget havde stået helt i jubilæets tegn herunder udgivelse af jubilæumstidsskriftet.

2006 var også året, hvor vi havde besøg af vores engelske søsterorganisation samt af repræsentanter fra det svenske selskab. Vi havde arrangeret et par dage i København med forskellige indslag. Jørgen Hansen havde inviteret hele selskabet på aftenhygge i sit dejlige hjem. Tak for det Jørgen.

Peer Haagerup på Dykkerskolen havde arrangeret et flot besøg ved Dykker-

skolen. Her fik gæsterne også lejlighed til at dykke med 2-bolts-hjelmen, ligesom de fik en rundvisning på Holmen og på Dykkerskolen. Tak for det Peer.

Efter København gik turen til Grenaa, hvor Aage Jensen viste nogle af effekterne fra U 534. Også Aage skal have en tak. Besøget afsluttedes i Ebeltoft med flere dykninger og besigtigelse af de dykkehistoriske udstillinger, der er her i byen.

Paul Erik kom også ind på dykningerne ved Fregatten Jylland og i Kattegatcentret.

Anerkendelsen af den dykkehistoriske udstilling ved Fregatten Jylland med the Nautiek Award for den bedste Dykkerudstilling i 2006 blev også fremhævet, ligesom Paul Erik henledte selskabets opmærksomhed på, at kassereren havde påtaget sig den vanskelige opgave at rejse til England for at hente trofæet, der nu er udstillet ved Fregatten Jylland.

Paul Erik oplyste endvidere, at bestyrelsen har besluttet, at selskabet vil iværksætte at vi mødes en gang om året med vore nordiske venner. Det første arrangement planlægges afholdt i september i Danmark, og så skulle vi gerne skiftes til

at besøge hinanden.

2007 er 100-året for patentering af den danske 2-bolts-hjelm, og Paul Erik oplyste, at selskabet efter opfordring fra den tidligere Svitzerdykker Eric Ericsson vil undersøge muligheden for at få hjelmen gengivet på et frimærke.

Til slut mindedes Paul Erik et af vores medlemmer, Birger Thomsen, som var afgået ved døden for kort tid siden.

Frank Sunesen spurgte, om selskabet deltager i det kommende arrangement i Århus ”Tall Ships Race”. Philip Nathansen oplyste, at han følger op på dette.

Herefter blev beretningen godkendt.

Kassereren Finn Linnemann gennemgik regnskabet samt budget for 2007. Regnskabet for 2006 viser indtægter på i alt kr. 112.542,73 og udgifter på i alt kr. 116.682,12, hvilket giver et driftsunderskud på kr. 4.139,39. Selskabets aktiver og passiver balancerer med kr. 61.064,69. Finn forklarede, at driftsunderskuddet primært skyldtes jubilæet, samt at selskabet ikke skal opsamle kapital, hvorfor driftsunderskud vil forekomme. Kontingentet blev fastholdt på 200 kr. pr. år.

Finn oplyste, at medlemstallet lå på 240 samt at for første gang havde størstedelen af medlemmerne betalt inden nytår, og kun en håndfuld manglede at betale kontingent på nuværende tidspunkt.

Christian Koudal og Henning Friis

Finn gennemgik også budgettet for 2007.

Regnskabet var revideret og blev godkendt af generalforsamlingen.

Bestyrelsen havde stillet forslag om at udvide bestyrelsen med en redaktør af Dykkehistorisk Tidsskrift. Der var med indkaldelsen udsendt forslag til vedtægtsændringerne i denne anledning. Forslaget blev vedtaget enstemmigt. Kai Estrup fandt, at det var et godt og fremadrettet forslag.

I forbindelse med valg til bestyrelsen oplyste Paul Erik, at bestyrelsen arbejder på en løbende fornyelse /fornyelse af bestyrelsen, og at Mads Gulløv havde ønsket at stoppe som næstformand for at lade nye kræfter komme til, men fortsat deltager i selskabets arbejde.

Efter generalforsamlingen er bestyrelsen sammensat, som det fremgår af tidsskriftets bagside. Endvidere blev Jørgen Kjærulf Madsen genvalgt som revisor og Henning Friis Andersen som revisorsuppleant. Som suppleanter til bestyrelsen blev valgt Frank Sunesen og Gunnar Broge.

Under eventuelt oplyste Philip Nathansen, at han har lovet at udarbejde en arti-

Uffe Frisenette og Paul Erik Christensen

Kjeld Vagn Jensen og Kai Estrup

kel til det Amerikanske Tidsskrift ”Historical Diver” om den danske hjelmproducent H. Christensen, Bygmestervej i København og i forbindelse hermed undersøge forhold vedr. mulige kopier af H. Christensens hjelme. Dette har vist sig noget kompliceret, da tidligere antagelser om kopier på det seneste har vist sig ikke at holde vand. Philip efterlyste billeder af danske hjelme, som kan være

Hans Dal og Henrik Pontoppidan

kopier.

Sven Erik Jørgensen oplyste, at selskabet er interesseret i at modtage billeder af hjelme fra medlemmerne, og at disse skal være detaljerede og optaget fra alle sider samt fra oven og op i hjelmen, og gerne med nærbilleder af særlige detaljer.

Uffe takkede for god ro og orden. Paul

Hans Dal holdt selskabet fast i sædet under det inspirerende foredrag

Erik erklærede generalforsamlingen for afsluttet og takkede medlemmer herunder særlig æresmedlem Kai Estrup for deltagelsen i generalforsamlingen.

Efter at den formelle del af generalforsamlingen var overstået, var det Hans Dals tur til at få ordet. Han orienterede selskabet om undervandsarkæologien betingelser i Danmark fra starten i Tybrind Vig projektet i 1975 til der gik politik i undervandsarkæologien for kort tid siden med det resultat, at nogle museer ikke ønsker at anvende amatørdykkere, men vil udnytte egne ressourcer og erhvervsdykkere til at foretage undervandsudgravninger. Flere af deltagerne undrede sig over, hvordan dette hænger sammen med beskæring af de ressourcer, der tildeles museerne, og om ikke det er historien, der bliver taberen.

Hans Dals holdt deltagerne bundet med sit inspirerende foredrag, som startede med en redegørelse for årsagen til, at vi i dag finder bopladser under vandet. Videre over de første tiltag til undervandsar-

kæologi. Dette forsøg blev gjort af ugebladet Hjemmet, der i 1957 udskrev en konkurrence om hvem, der i sommerens løb kunne finde Danmarks ældste stenalderboplads under vandet. Vi skulle dog vente til 1975, før der via Tybrind Vig projektet blev udviklet bæredygtige metoder til at flytte arkæologens arbejdsplads ned på havets bund. Med mange eksempler på udgravningsteknik og udvalgte fund fra dette store projekt satte Hans god fokus på dette spændende arbejdsområde, som for Tybrind Vig projektets vedkommende var blevet gjort mulig ved indsats fra mange sportsdykkere, der over 10 år ofrede deres sommerferie på at fravriste havet de oplysninger om vores fortid, som havet så effektivt har beskyttet gennem årtusinder.

Til slut drog deltagerne til Fregatten Jylland, hvor der i dagens anledning var gratis adgang for medlemmerne til den dykkehistoriske udstilling i kælderen og herefter til selskabets magasin hvor samlingen blev beset.

Fra Aase Steinbrenner og Willy Jepsen, har vi modtaget bl.a. en Søfartsbog, der har tilhørt dykker Hans Steinbrenner. De her viste mærker er klistret ind i Søfartsbogen, som dækker perioden 1926 til 1936. Er der nogle af medlemmerne, der kender baggrunden for eller formålet med disse mærker?

Boganmeldelse

Hans Thøger Jensen

Åge Skjeldborg
„Vand under neglene“
215 sider, uillustreret
Forlaget BIOS 2006
Vejledende udsalgspris: 198,00
ISBN: 87-988976-7-5

Den selvbiografiske „Vand under neglene“ tager sin begyndelse i forfatterens dagbogsoptegnelser fra 1953, hvor den da 18-årige værnepligtige på vej på orlov som bagsædepassager kommer ud for en motorcykelulykke. Ved ulykken skader han sit ben med det til følge, at han af forsvaret bliver sendt på rekreation. Re-

Åge Skjeldborg (bagerst) instruerer Niels Jørgen Rasmussen

kreationen benytter han til at besøge en moster og hendes mand, en forhenværende U-bådskaptajn bosiddende i et stadig krigsmærket Hamburg.

Under opholdet møder forfatteren en ung pianistinde med psykiske traumer af de oplevelser, hun har haft under krigen. De to unge indleder et forhold, der afbrydes af, at hun lader sig indlægge til behandling på et psykiatrisk hospital.

U-bådsonknen, der er dykkeruddannet, tager forfatteren under sine vinger, og lærer ham at dykke. I forbindelse med uddannelsen møder han en fransk dykker, Jacques Cousteau, som han bliver meget betaget af. Umiddelbart før hjemrejsen fuldender han sin dykkeruddannelse og får overrakt sit certifikat underskrevet af onknen og Cousteau.

Hjemvendt må han afslutte sin militær-

50'ers stemning med søkort, maske og lungeautomat. Fra venstre Jørgen Norris Petersen, Egon Sivebæk, Niels Jørgen Rasmussen og Åge Skjelborg.

tjeneste som radiotelegrafist. Tilbage i det civile liv får forfatteren ansættelse som ekspedient i en radio- og tv-forretning. Han hører om det, der i folkemunde omtales som „dronningens skibsvrag“. Den nævnte dronning er Dronning Margrete den Første. Hans interesse er vakt, og efter flere undervandsundersøgelser og organisatoriske vanskeligheder lykkes det ham at få stablet et dykkerteam på bene og få Nationalmuseets tilladelse til at dykke og grave på stedet. Skuldelevskibene er fundet.

Under graveperioden skriver forfatteren med sin pianistinde, og møder en indtagende herboende portugisisk pige, som han indleder et platonisk forhold til. Samtidig afslår han et fristende tilbud om

nærkontakt af første grad fra en kernesund nordsjællandsk pige. Hele det kvindelige upset lægger op til det forventelige: Forfatteren og pianistinden får hinanden i enden - ser det ud til.

Sådan set et skelet, der kunne blive til en god historie, hvis ikke forfatteren forfaldt til hele vejen igennem bogen at betjene sig af en overdådighed af flokler. Den litterære stil er et romanblad værdig og skæmmende. Smerte rimer på hjerte.

Eksempelvis står beskrivelserne af dykningerne på en militær dumpning i Plöner See, en undersøgelse i Tissø og sidst, men ikke mindst dykningerne på Skuldelevskibene uskarpe på grund af forurening bestående af adjektivisk svæv i vandet.

Slopkisten

Ønsker du at sende et dykkehistorisk signal til omgivelserne, har Dykkehistorisk Selskab udstyret.

T-shirt i sort med tekst: "Historical Diving Team" på ryg og selskabets logo på bryst M-L-XL-XXL kr. 65,00

Sweat Shirt i Navy Blue med tekst: "Historical Diving Team" på ryg og selskabets logo på bryst M-L-XL-XXL kr. 150,00.

Cap i sort med logo kr. 40,00.

Pin med selskabets logo kr. 40,00

Slopkisten bestyres af Gunnar Broge, Tværgede 7, 8300 Odder, tlf.: 86 544380, e-mail: rgb@os.dk

Kramkassen

Kramkassen er medlemmernes mulighed for at udveksle - forære, sælge eller købe - dykkehistoriske effekter. Det kan være bøger, udstyr, reservedel eller andet som relaterer sig til dykningen og som er mindst 25 år gammelt. Redaktionen forbeholder sig ret til frit at sortere i de indkomne annoncer.

Send din annonce på e-mail til se@joergensen.mail.dk.

NAUTIEK

**STANDARD
DIVING
EQUIPMENT**

Van Polanenpark
182, 2241 R W
Wassenaar, Holland.

Tel. 00 31 7051 14740

Fax. 00 31 7051 78396

Email: nautiek@wxs.nl

Website: www.nautiekdiving.nl

Donationer

Dan Andersen, København Ø: Bærestel til 7 l, Jacques Cousteau: Den Tavs Verden, Verden Uden Sol og Wold Without Sun, Jan Uhre: Mellem orkaner og Vrag, Et sted i Dybet, Frømand og Frømandsfærd, Patrick Pingel: Mennesker under Havet, Hans Hass: Manta Rødehavets Djævel og Jægere på Havets Bund, Harry E. Reiseberg: Skatte fra Dybet, Flemming Petersen: Lær amatør dykning, diverse dokumenter fra udenlandske uv-jagt konkurrencer, Admiral dybdemåler, kniv af ukendt fabrikat med gravering i klinge, prøvemanometer, Technisub maske, flare pistol, Sea Lion ventil, Aqua-Sport manometer med slange, Nemrod Snark Siler III automat, Sportsdykker fra nr. 1 og frem, dia fra bl.a. uv-jagt mesterskaber i Italien. Michael Hansen, Århus: Aqua-Lung våddragt i shark skin. Preben Jensen, Århus: Naso maske fra La Spirotechnique, Tetys maske fra Mares samt 2 stk. Mares snorkler. Finn Jensen, Aalborg: Peter Small: Your guid to Underwater Adventure, Dräger instruktionbog til PA61 1961, E.R. Cross: Underwater Safety, Gösta Fahlman: Att Dyka 1959, Dyrkeritjänstinstruktion för Marinen 1953,

The Science of Skin and Scuba Diving 1953 og US Navy Diving Manual 1959. Ole Nielsen, Bøjen: Krus fra Dema 50 år. Kenneth Steven, Hellerup: Regulator Scubapro MK20 Ultralight. Jørgen Brun, Hvidovre: Billeder fra bjergninger. Erik Østergaard, Odense: Undervands-højtaler. Jørgen Hansen, København: Dykkeren juni 1972 (ikke komplet), marts 1977, maj 1977, juli 1978, april 1988, marts årgang 60. Philip Nathansen, Århus: Dykkeren maj 1977, undervandsvideokamera. Hans Thøger Jensen, Sabro: Gul livline. Elsebeth Nielsen, Hinnerup: Skibsklokke, Manchtringe, skede til Dräger kniv, blykugler, Dräger stål brystlod. Alice Jensen, Marstal: Kaj Jensens tegning over selvkonstrueret lungeautomat. Aase Steinbrenner, Helsingør og Willy Jepsen, Boeslum: Arkivalier efter dykker Hans Steinbrenner. Freddy Breitenstein, Nykøbing M: 3 artikler fra Stevns Avis. Mogen Pedersen, København: Svitser UV lygte i messing. Knud Helg Andreasen, Nykøbing F: En flyttekasse med tidskrifter. Arne Schierbeck, Nyborg: Cornelius kompressor.

Selskabet vil hermed takke giverne.

Nye medlemmer

Andersen, Jacob	København V
Apelthun, Gunnar, dykker	Fyllingsdalen, Norge
Crüger Christian, Læge	Værløse
Erbs, Hans	Vejle
Fondevik, Vidar, dykker	Florvåg, Norge
Hansen, Kim Allan	Hasle
Kahrs, Bjørn W, dykker	Bergen, Norge
Kattegatcentret v/Jørgen Møller	Grenaa
Kjærsgaard, Michael	Kongerslev
Nielsen, Niels	Kalundborg
NORDREP v/Eigil Hansen	Hjørring
Randløv, Peter, Ingeniør	Værløse
Sørensen, Kåre, Arbejdsfysiolog	
Tøfting, Dorthe Bak, Arkæolog	Århus V
Warming, Peter	Ribe

Selskabet vil gerne byde de nye medlemmer velkommen.

DYKKEHISTORISK SELSKAB

Dykkehistorisk Selskab er stiftet i Ebeltoft den 17. november 1996 af en bred kreds af dykkeinteresserede fra såvel erhvervs- som rekreativ dykning.

Dykkehistorisk Selskab har til formål, at arbejde for bevarelsen af vor dykkehistoriske arv indenfor den erhvervsmæssige, videnskabelige, militære og rekreative dykning.

Endvidere i videst mulig omfang, at søge at identificere, registrere, bevare og vedligeholde genstande og arkivmateriale, der vedrører dykningens historie, eller senere kan blive af historisk interesse, samt at formidle viden herom.

Selskabet vil søge at samle interesserede fra alle dykningens områder til en fælles indsats for at bevare vor dykkehistoriske arv og danne ramme om dykkehistoriske studier, drøftelser og aktiviteter, samt være ramme om et socialt samvær mellem dykkehistorisk interesserede.

Home page:
www.dykkehistorisk.dk

Selskabet samarbejder bl.a. med The Historical Diving Society i England.

Formand:

Paul Erik H. Christensen
Viborgvej 21 2.tv
8000 Århus C
Tlf.: 86 131116

Næstformand:

Finn Jensen
Neptunvej 13
9200 Aalborg SV
Tlf.: 98 184524

Kasserer:

Ole Nielsen
Rodholmvej 1, Bøjen
8544 Mørke
Tlf.: 87 857070

Sekretær:

Finn Linnemann
Idrætsvænget 4
2680 Solrød Strand
Tlf.: 56 140580

Bestyrelsesmedlem:

Philip Nathansen
Fridtjof Nansensvej 32
8200 Århus N
Tlf.: 86 168297

Redaktør:

Sven Erik Jørgensen
Kirsebærvej 5
8471 Sabro
Tlf.: 86 948509

Søværnets repræsentant:

Orlogskaptajn Søren Beck
Søværnets Teknikskole
Dykkerkursus
Nyholm
1439 København K
Tlf.: 32 664610